

УДК 336.278

Новосьолова О.С.

аспірант кафедри податкової та бюджетної політики
Херсонського національного технічного університету

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ДИСБАЛАНСІВ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У статті розглянуто сутність фінансових дисбалансів та їх взаємозв'язок з іншими станами нестабільності фінансової системи та фінансовою безпекою, зокрема такою її важливою складовою, як боргова безпека. Досліджено світову практику виявлення фінансової незбалансованості. Запропоновано перелік показників, за допомогою яких можливо ідентифікувати та оцінити наявні фінансові дисбаланси.

Ключові слова: фінансові дисбаланси, фінансова нестабільність, фінансова безпека, боргова безпека, індикатори фінансових дисбалансів.

Новоселова Е.С. ИДЕНТИФИКАЦИЯ ФИНАНСОВЫХ ДИСБАЛАНСОВ В КОНТЕКСТЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ДОЛГОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА

В статье рассмотрены сущность финансовых дисбалансов и их взаимосвязь с другими состояниями нестабильности финансовой системы и финансовой безопасностью, в частности такой ее важной составляющей, как долговая безопасность. Исследована мировая практика выявления финансовой несбалансированности. Предложен перечень показателей, с помощью которых возможно идентифицировать и оценить имеющиеся финансовые дисбалансы.

Ключевые слова: финансовые дисбалансы, финансовая нестабильность, финансовая безопасность, долговая безопасность, индикаторы финансовых дисбалансов.

Novosolova O.S. IDENTIFICATION OF FINANCIAL IMBALANCES IN THE CONTEXT OF PROVISION THE STATE'S DEBT SECURITY

In the article it is observed the essence of financial imbalances and their relationship with other states of the instability of the financial system and financial security, in particular such an important part as debt security. It is studied international practice of identifying the financial imbalances. The list of indicators with which it is possible to identify and evaluate the available financial imbalances is proposed.

Keywords: financial imbalances, financial instability, financial security, debt security, indicators of financial imbalances.

Постановка проблеми. Стійке та стабільне функціонування фінансової системи держави визначає загальну макроекономічну стабільність сучасної ринкової економіки. Водночас кризовий період 2008-2009 років виявив суттєві недоліки в розпізнаванні та попередженні негативних коливань, які підсилюють вразливість фінансового сектору та призводять до спадних тенденцій в національних економіках. Актуальним завданням залишається розробка та запровадження методик, яка б дозволила своєчасно реагувати на фінансові дисбаланси, що формуються, для мінімізації їх впливу на економіку в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній літературі проблематика фінансових дисбалансів досліджувалася такими вченими як В.В. Козюк, О.В. Луняков, О.В. Сніжко та ін. Проте в основному їх роботи присвячені теоретичному обґрунтуванню причин та наслідків фінансової розбалансованості. Серед зарубіжних вчених питання фінансових дисбалансів досліджували Б. Бернанке, К. Боріо, Дж. Кан, П. Кругман, Н. Прасад, А. Хубен У. Уайт та ін. Разом із тим окремого вивчення потребують методологічні основи ідентифікації та оцінки фінансових дисбалансів у контексті забезпечення фінансової безпеки держави, зокрема боргової безпеки.

Метою статті є розгляд існуючих підходів до визначення та оцінки фінансових дисбалансів в цілому та моніторингу дисбалансів у борговій сфері.

Виклад основного матеріалу. Однією з фундаментальних проблем сьогодення є існування фінансових дисбалансів в економіках більшості країн світу, що опосередковано впливає на виникнення глобальних кризових явищ. У зарубіжній практиці для позначення стану незбалансованості використовують поняття «imbalance», що в перекладі означає «відсутність рівноваги, нестійкість, невідповідність» [1, с. 914]; поряд із тим застосовується і поняття «disbalance» –

«порушення рівноваги, дисбаланс» [1, с. 537]. Для позначення стану протилежного дисбалансу використовують поняття «soundness» – стійкість. Т.В. Щетілова розглядає imbalance (нестійкість) як крайній стан disbalance (дисбаланс) [2, с. 107].

Отже, визначимо фінансові дисбаланси наступним чином – це стійке відхилення динаміки фінансових змінних від їх довгострокових або економічно обґрунтованих тенденцій, яке призводить до порушень у функціонуванні фінансової системи в цілому, а при значному накопиченні та тривалій дії фінансові дисбаланси спричиняють виникнення фінансової нестабільності.

Накопичення фінансових дисбалансів у довгостроковій перспективі генерує значні ризики погіршення стану фінансової системи. У першу чергу це призводить до набуття фінансовою системою крихкості, нездатності протидіяти коливанням на фінансових ринках. У підсумку фінансова система переходить у стан нестабільності та в подальшому під впливом деструктивних шоків можливим є розгортання фінансової кризи.

Отже, виникнення і накопичення фінансових дисбалансів генерує ризики для функціонування фінансової системи. Ризиком варто вважати випадковість чи небезпеку, що носить ймовірнісний характер, виникнення збитків або недоотримання доходів у порівнянні з очікуваним варіантом [3]. Цілком протилежна ризику ситуація у науковій літературі позначається поняттям фінансова безпека.

О.І. Барановський вважає, що фінансова безпека – це важлива складова частина економічної безпеки держави, що базується на незалежності, ефективності і конкурентоспроможності фінансово-кредитної сфери, яка відображається через систему критеріїв і показників її стану, що характеризують збалансованість фінансів, достатню ліквідність активів і наяв-

ність необхідних грошових і золотовалютних резервів, ступінь захищеності фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин, стан фінансових потоків в економіці, що характеризується збалансованістю і наявністю апробованих механізмів регулювання і саморегулювання [4, с. 6]. А отже, науковець розуміє фінансову безпеку як певний стан фінансової системи, який характеризується відсутністю дисбалансів.

А.Б. Миколайчук виходить з того, що фінансова безпека – це сукупність соціально-економічних і правових відносин, що забезпечують такий фінансовий стан, при якому виявляється стійкість до зовнішніх загроз і ризиків при раціональному використанні своїх фінансових ресурсів [5, с. 82]. Тобто фінансова безпека розглядається як синонім фінансової стійкості.

У «Методиці розрахунку рівня економічної безпеки України», затвердженій Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277 фінансова безпека визначається як «стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни». Фінансова безпека, у свою чергу, має такі складові: банківська безпека; безпека небанківського фінансового сектору; боргова безпека; бюджетна безпека; валютна безпека; грошово-кредитна безпека [6], тобто охоплює основні сфери фінансової системи держави.

У контексті даного дослідження особливий інтерес представляє така складова фінансової безпеки, як боргова, оскільки боргова безпека характеризує основні параметри державного боргу країни та дозволяє оцінити наявні ризики у даній сфері. У вітчизняній практиці наводиться кілька визначень поняття «боргова безпека». Так, боргова безпека визнається складовою фінансової безпеки і трактується як «відповідний рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування та ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, достатній для задоволення нагальних соціально-економічних потреб, що не загрожує суверенітету держави та її фінансовій системі» [6].

Ще одне визначення надає Т.П. Богдан: «Боргова безпека – це досягнення такого рівня державного й зовнішнього сукупного боргу, співвідношення між структурними складовими боргу, вартості обслуговування боргу і цільової спрямованості запозичених коштів, які забезпечують вирішення нагальних соціально-економічних потреб держави і не створюють загроз для стабільності вітчизняної фінансової системи й поступального розвитку економіки країни» [7, с. 9]. Таким чином, автор зазначає, що на боргову безпеку держави впливають і показники зовнішньої сукупної заборгованості країни.

І.О. Селіверстова, О.Ю. Лащенко, С.І. Шапошнікова визначають боргову безпеку держави як «складову частину фінансової безпеки держави, яка являє собою певний рівень державної внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального відношення між ними, достатній для вирішення загальних соціально-економічних потреб, який дає змогу зберегти стійкість фінансової системи країни до внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечити відносну незалежність держави, зберігаючи при цьому економічну можливість країни здійснювати випла-

ти на погашення основної суми і відсотків без загрози втрати суверенітету, одночасно підтримуючи належний рівень платоспроможності та кредитного рейтингу» [8].

Отже, спільним для цих визначень є наголошення на тому, що боргова безпека означає певний рівень державного боргу та його структури, який не створює загроз для макрофінансової стабільності держави та характеризується достатнім рівнем платоспроможності країни. Узагальнюючи вищевказані визначення варто запропонувати наступне трактування поняття «боргова безпека держави» – це певний рівень державної заборгованості, співвідношення її складових, вартості обслуговування та обсягів погашення, який дозволяє уникнути виникнення дисбалансів у системі державних фінансів та забезпечити сталий економічний розвиток країни.

Однією з найважливіших проблем фінансової науки є визначення ситуації фінансової розбалансованості. Ідентифікація та оцінка фінансових дисбалансів дозволять своєчасно визначити ймовірні загрози та оптимізувати дії, що спрямовані на попередження та згладжування подальших негативних наслідків.

Країни «Великої двадцятки» («G-20») у 2011 році погодили перелік індикаторів, що дозволять виміряти економічні дисбаланси, що створюють потенційні ризики для економіки. До цього переліку включені наступні показники: рівень державного боргу, дефіциту бюджету, приватних заощаджень та приватних інвестицій, сальдо торговельного балансу та чисті інвестиції і трансферти [9].

Задля виявлення диспропорцій у економіках країн Європейського Союзу була затверджена Процедура з макроекономічних дисбалансів (Macroeconomic Imbalances Procedure – MIP). У країнах ЄС для ідентифікації негативних відхилень в економіці країни-члена ЄС застосовують перелік з 11 індикаторів та їх граничних значень, що характеризують основні джерела макроекономічних дисбалансів (табл. 1.1) [10].

Серед зазначених у таблиці 1.1 показників оцінити наявні фінансові дисбаланси дозволяють: чиста міжнародна інвестиційна позиція (НІП), реальний ефективний обмінний курс (РЕОК), консолідований борг реального сектору економіки, обсяг кредитування приватного сектору, загальний державний борг, сукупні зобов'язання фінансового сектору.

Вітчизняна економічна наука не наводить систематизованого підходу до виявлення та оцінки фінансових дисбалансів, однак практичні кроки у цьому напрямі зроблені більшістю економічно розвинених країн світу.

О.В. Сніжко вважає, що дисбаланси характерні для певних фінансових інститутів чи окремих сегментів фінансового ринку, а тому доцільно аналізувати лише певні фінансові «одиниці», а не фінансову систему в цілому.

Найбільш розповсюдженою ознакою накопичення дисбалансів, на думку науковця, є аномальна дисперсія, а оцінку дисбалансів варто проводити за наступними напрямками:

1. Для окремих фінансових інститутів на основі:
а) макропруденційного аналізу (концепція CAMELS);
б) стрес-тестів фінансових установ.
2. Визначення ризику міжбанківського зараження за допомогою показників концентрації ризику, враховуючи результати стрес-тестів для системних фінансових установ.
3. Аналіз ринкової невизначеності на основі оцінки волатильності цін фінансових активів за допомогою індикаторів ринкової ліквідності, очікуваних цін на активи, ринкового ризику тощо [11, с. 32].

Таблиця 1.1
Індикатори макроекономічних дисбалансів
у країнах ЄС

Показник	Граничне значення
Зовнішні	
Середнє сальдо поточних операцій за 3 роки, % ВВП (3 year average of Current Account balance)	<-4, >6
Чиста міжнародна інвестиційна позиція, % ВВП (Net International Investment Position) (NIIP)	<-35
Конкуренентоздатності	
Зміна частки на експортному ринку ЄС за 5 років, % (% change (5 years) in Export Market Shares)	<-6
Зміна номінальних питомих витрат на оплату праці за 3 роки, % (% change (3 years) in Nominal ULC)	>9 для країн єврозони та >12 для ін.
Зміна реального ефективного обмінного курсу на основі НІСР/СРІ дефляторів за 3 роки, % (НРСІ – гармонізований індекс споживчих цін, СРІ – індекс споживчих цін) (% change (3 years) of Real Effective Exchange Rates with NISCP deflators)	±5 для країн єврозони та ±11 для ін.
Внутрішні	
Консолідований борг приватного сектору економіки, % ВВП (Private Sector Debt (consolidated))	>133
Обсяг кредитування приватного сектору, % ВВП (Private Sector Credit Flow)	>15
Зміна цін на житло відносно дефлятора споживання, % (year-on-year changes in House Prices relative to a Eurostat Consumption Deflator)	>6
Загальний державний борг, % ВВП (General Government Debt)	>60
Середній рівень безробіття за 3 роки, % (3 year average of Unemployment Rate)	>10
Зміна сукупних зобов'язань фінансового сектору, % (year-on-year changes in Total Financial Sector Liabilities)	>16,5

У наукових розробках О.В. Лунякова показником фінансових дисбалансів запропоновано вважати «кредитний агрегат», який розраховується як лінійна комбінація індикаторів гепу співвідношення кредити/ВВП (величина абсолютних відхилень фактичних значень співвідношення кредити/ВВП від очікуваних значень) та середньорічного темпу приросту співвідношення кредити/ВВП [12, с. 29-30].

У вітчизняній практиці подібно до зарубіжної здійснюється оцінка стану фінансової системи та виявляються відхилення, що можуть становити загрозу її функціонуванню через визначення рівня фінансової безпеки. Рівень фінансової безпеки України розраховується за допомогою цілої низки індикаторів, встановлених Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України» від 29.10.2013 № 1277. Кожна група індикаторів характеризує певну сферу фінансової системи держави (банківську; небанківський фінансовий сектор; боргову; бюджетну; валютну; грошово-кредитну). Усі індикатори мають свій ваговий коефіцієнт, з використанням якого і розраховується підсумковий індекс за кожною сферою, а потім аналогічно й інтегральний індекс фінансової безпеки. Окремо зупинимося на борговій складовій фінансової безпеки. До показників боргової безпеки віднесено 5 індикаторів (табл. 1.2) [6].

Загалом же у світовій практиці поширеними є різні способи вимірювання рівня боргової безпеки держави. Серед найуживаніших варто відмітити:

- визначення питомої ваги країни в обсязі світового боргу;
- оцінка дотримання певної кількості річних кредитних квот (при взаємовідносинах з МВФ);
- визначення навантаження державного боргу на державний бюджет;
- розрахунок динаміки загального обсягу державного боргу (індекс його зростання);
- оцінка величини зовнішнього боргу у розрахунку на душу населення (що характеризує ступінь зовнішньоекономічної залежності країни);
- аналіз темпів приросту зовнішнього боргу на душу населення тощо [7, с. 8].

Оскільки рівень боргової безпеки найчастіше визначається сукупністю певних індикаторів, то постає питання систематизації цих індикаторів та побудови певної системи моніторингу боргової безпеки, яка дозволила б врахувати потенційно можливі загрози стабільності розвитку фінансової сфери держави. Така система має забезпечувати можливість прогнозування та оцінки загроз і дестабілізуючих чинників макроекономічного розвитку, причин їх виникнення та наслідків впливу.

Фахівцями МВФ також розроблена система фіскальних індикаторів, які визначають рівень боргових ризиків. Усі 12 індикаторів розділено на 3 кластери (базові фінансові змінні, довгострокові фінансові тренди, показники управління активами та зобов'язаннями):

- різниця між зростанням ВВП та відсотковою ставкою по платежам за державним боргом;
- циклічно скоригований первинний баланс;

Таблиця 1.2

Індикатори та порогові значення індикаторів стану боргової безпеки України*

Індикатор, одиниця виміру	X-L _{крит}	X-L _{небезп}	X-L _{нездв}	X-L _{злв}	X-L _{опт}	X ^R _{опт}	X ^R _{злв}	X ^R _{нездв}	X ^R _{небезп}	X ^R _{крит}
Відношення загального обсягу державного боргу до ВВП, %	-	-	-	-	-	20	30	40	50	60
Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, %	-	-	-	-	-	40	45	55	60	70
Середньозважена дохідність ОВДП на первинному ринку, %	-	-	-	-	-	4	5	7	9	11
Індекс ЕМВІ+Україна	-	-	-	-	-	200	300	500	700	1000
Відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу, %	20	36	41	45	50	-	-	-	-	-

*L (ліва частина) – для індикаторів, які є стимуляторами, нормування відбувається за критеріями лівої частини; R (права частина) – для індикаторів, які є дестимуляторами, нормування відбувається за критеріями правої частини

- відношенням державного боргу до ВВП;
- валові потреби у позиковому фінансуванні;
- частка короткострокового боргу в загальній сумі державного боргу;
- частка боргу деномінована у іноземній валюті у загальній сумі державного боргу;
- середньозважений строк погашення державного боргу;
- частка боргу перед нерезидентами;
- відношення короткострокового боргу до міжнародних резервів.
- відхилення коефіцієнту народжуваності від 2,1;
- частка непрацездатного населення;
- довгостроковий прогноз щодо змін у державних пенсійних та медичних витратах [13; 14].

Для отримання граничних значень індикаторів боргової безпеки здебільшого використовують медіанні значення боргових показників у період, що передував виникненню боргових криз у країнах зі схожими соціально-економічними умовами.

Серед розробок українських фахівців на увагу заслуговують напрацювання Т.П. Богдан, у яких пропонується використовувати наступні показники боргової безпеки:

- співвідношення державного і гарантованого державою боргу до ВВП, %;
- співвідношення державного і гарантованого державою боргу до доходів державного бюджету, %;
- співвідношення валового зовнішнього боргу до експорту товарів і послуг, %;
- співвідношення погашення й обслуговування державного боргу до доходів державного бюджету, %;
- співвідношення платежів із погашення й обслуговування довгострокового зовнішнього сукупного боргу та експорту товарів і послуг, %;
- частка короткострокового зовнішнього сукупного боргу за залишковим терміном погашення у міжнародних резервах країни, %;
- циклічно скоригований первинний баланс сектору загального державного управління, % ВВП;
- різниця між номінальною ставкою обслуговування державного боргу і темпами зростання номінального ВВП, %;
- валові потреби уряду в позиковому фінансуванні (сума планованого дефіциту бюджету і погашення боргу), % до ВВП;
- середній термін до погашення державного боргу, років;
- частка боргових зобов'язань, деномінованих в іноземній валюті чи прив'язаних до обмінного курсу, в загальній сумі державного боргу, % [7, с. 10].

Аналіз наукових розробок вітчизняних та зарубіжних вчених, фахівців Міжнародного валютного фонду дозволяє зробити висновок про те, що наразі найбільш ефективними показниками, що дозволяють оцінити наявні фінансові дисбаланси, зокрема і в борговій сфері, є:

1. Зовнішні індикатори:
 - реальний ефективний обмінний курс (REER);
 - чиста міжнародна інвестиційна позиція (NIIP) (різниця між фінансовими активами та фінансовими зобов'язаннями перед нерезидентами, при розрахунку індикатора враховуються показники обсягу зовнішнього боргу, в тому числі державного, золото-валютні резерви тощо).
2. Внутрішні індикатори:
 - обсяг кредитування приватного сектора (Private Sector Credit Flow);
 - обсяг заборгованості приватного сектора (Private Sector Debt);

- обсяг фінансування бюджету сектора загальнодержавного управління (показник враховує окрім законодавчо визначених видатків державного бюджету також і витрати бюджету на збільшення статутного фонду банків та державних підприємств. Наразі в Україні для оцінки збалансованості бюджетної сфери визначається сальдо державного бюджету, проте це не дає можливості врахувати операції позабюджетних установ, діяльність яких координується Урядом);
- загальний обсяг державного боргу (General Government Sector Debt);
- сукупні зобов'язання фінансового сектора (Total Financial Sector Liabilities).

Висновки. Підсумовуючи дане дослідження, варто відзначити, що виникнення та накопичення фінансових дисбалансів є прямою загрозою не тільки для системи державних фінансів будь-якої країни, подібні явища становлять небезпеку і для банківського сектора, валютного та інвестиційного ринків, платіжного балансу країни. Необхідність розробки та впровадження системи виявлення імовірних загроз фінансовій безпеці держави є очевидною, оскільки завчасно виявлені детермінанти фінансової кризи дозволяють забезпечити оперативне внесення коректив у чинну фінансову політику.

Пріоритетними напрямками подальших досліджень є оцінка існуючих фінансових дисбалансів в економіці України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Мюллер В.К. Англо-русский словарь. 24-е изд. – М. : Русский язык, 1995. – 2106 с.
2. Щетилова Т.В. Оценка глобальных дисбалансов в оценке макроэкономических систем / Т.В. Щетилова // Основы экономики, управления и права. – 2012. – № 6(6). – С. 106-111.
3. Шестаков А.В. Экономика и право: Энциклопедический словарь. – М. : Дашков и К, 2000. – 568 с.
4. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.04.01 / О.І. Барановський ; НАН України. Ін-т екон. прогнозування. – К., 2000. – 36 с.
5. Миколайчук А.Б. Методичний підхід до прогнозування рівня фінансової безпеки держави в системі моніторингу [Текст] / А.Б. Миколайчук // Вісник економіки транспорту і промисловості – 2012. – № 38. – С. 81-86.
6. Наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» від 29.10.2013 № 1277 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку та торгівлі України – Режим доступу : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=38738&stind=1.
7. Богдан Т.П. Боргова безпека та її роль у гарантуванні фінансової стабільності / Т.П. Богдан // Вісник НБУ. – 2012. – № 4. – С. 8-15.
8. Селіверстова І.О. Боргова безпека як елемент фінансової безпеки держави / І.О. Селіверстова, О.Ю. Лашенко, С.І. Шапошнікова // Проблеми системного підходу в економіці. – 2010. – № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2010_3/Laschenko_310.htm.
9. Imbalances and Growth Update of Staff Sustainability Assessments for G-20 Mutual Assessment Process – September 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org/external/np/g20/pdf/map2013/map2013.pdf>.
10. Macroeconomic Imbalances Procedure [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/macroeconomic_imbalance_procedure/index_en.htm.
11. Сніжко О. Ієрархія фінансової нестабільності / О. Сніжко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 2. – С. 29-33.
12. Луняков О.В. Інтегральний підхід к оцєнке дисбалансов и устойчивости финансового сектора экономики / О.В. Луняков // Фінансовий простір. – 2013. – № 1(9). – С. 26-32.

13. IMF Working Paper. Assessing Fiscal Stress / Prepared by Emanuele Baldacci, Iva Petrova, Nazim Belhocine, Gabriela Dobrescu, and Samah Mazraani. – May 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2011/wp11100.pdf>.
14. IMF Working Paper Measuring Fiscal Vulnerability and Fiscal Stress: A Proposed Set of Indicators / Prepared by Emanuele Baldacci, James McHugh, and Iva Petrova – April 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2011/wp1194.pdf>.

УДК 336.717

Паньків Х.П.

*асистент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівського національного університету імені Івана Франка*

Раделицький Ю.О.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку й аудиту
Львівського національного університету імені Івана Франка*

РОЛЬ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ТА ЛІКВІДНОСТІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАБІЛЬНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВ УКРАЇНИ

Розглянуто сутність ліквідності та капіталізації банків. Висвітлено необхідність комплексного їхнього дослідження для виявлення взаємодії та взаємодоповнення. Розкрито піраміду банківських ризиків з метою визначення ролі капіталізації та ліквідності для фінансової стабільності банку. Проаналізовано сучасний стан достатності банківського капіталу та ліквідності, що в підсумку дало змогу обґрунтувати пріоритетність забезпечення ліквідності вітчизняних банків для ефективного функціонування банківських установ в умовах фінансової кризи.

Ключові слова: банк, ліквідність, ризик ліквідності, банківський капітал, капіталізація, банківські ризики, Національний банк України, достатність капіталу та ліквідності.

Паньків Х.П., Раделицький Ю.О. РОЛЬ КАПИТАЛИЗАЦИИ И ЛИКВИДНОСТИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ СТАБИЛЬНОГО ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ БАНКОВ УКРАИНЫ

Рассмотрена сущность ликвидности и капитализации банков. Отражена необходимость комплексного их исследования для выявления взаимодействия и взаимодополнения. Раскрыта пирамида банковских рисков с целью определения роли капитализации и ликвидности в финансовой стабильности банка. Проанализировано современное состояние достаточности банковского капитала и ликвидности, что в итоге позволило обосновать приоритетность обеспечения ликвидностью отечественных банков для эффективного функционирования банковских учреждений в условиях финансового кризиса.

Ключевые слова: банк, ликвидность, риск ликвидности, банковский капитал, капитализация, банковские риски, Национальный банк Украины, достаточность капитала и ликвидности.

Pan'kiv K.P., Radelyts'kyu Y.O. THE ROLE OF CAPITALIZATION AND LIQUIDITY IN PROVIDING OF STABLE FUNCTIONING TO BANKS OF UKRAINE

The essence of bank's liquidity and capitalization is considered. The necessity of its comprehensive research for detection of interaction and complementarity is represented. The pyramid of bank's risks in order to determine the role of capitalization and liquidity for financial stability of bank is revealed. The current state of bank's capital and liquidity sufficiency that eventually enable to justify the priority of domestic banks providing by liquidity for effective functioning of banking institutions in financial crisis condition is analyzed.

Keywords: bank, liquidity, liquidity risk, bank's capital, capitalization, bank's risks, National Bank of Ukraine, sufficiency of capital and liquidity.

Постановка проблеми. Перспективи розвитку будь-якого банку значною мірою визначаються рівнем його капіталізації, адже достатність банківського капіталу характеризує ступінь фінансової стійкості комерційного банку та є джерелом для покриття втрат від фінансових ризиків. Проте проблема ризиків й, зокрема, ризику ліквідності та ролі власного капіталу у її вирішенні є значно глибшою. З огляду на це, питання сприяння власним капіталом запобіганню потраплянню банку у кризу ліквідності та віднесення нарощення капітальної бази чи управління ліквідністю до більш пріоритетного є досить актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як об'єкт вивчення капіталізація та ліквідність знаходилися у центрі досліджень у працях зарубіжних і вітчизняних науковців, зокрема М.Д. Алексеєнка, В.М. Гейця, О.В. Дзюблюка, О.І. Лаврушина,

Ф. Мишкіна, В.І. Міщенко, А.М. Мороза, Г.С. Панової, Л.О. Примостки, П.С. Роуза, М.І. Савлука, Дж.Ф. Сінкі та ін. Однак наукові напрацювання цих учених пов'язані з процесом управління зазначеними економічними категоріями окремо один від одного та в них менше приділено уваги комплексному дослідженню їх взаємодії та взаємодоповнення.

Постановка завдання. Метою статті є визначення ролі капіталізації та ліквідності для забезпечення стабільного функціонування банківських установ на основі оцінки достатності капіталу та ліквідності вітчизняних банків в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зауважимо, що тлумачення поняття банківської ліквідності у сучасній економічній літературі і практиці є неоднозначним. Ліквідність можна розглядати як з погляду окремого банку, так і банківської системи загалом, або активів та пасивів, чи виконання